

דבר המערכת

וועידת תל"ם ומעבר לה

הוועידה הי"ח של התנועה ליהדות מתקדמת מתקיימת בקיבוץ שפיים בי"ח - י"ט אייר, 23 - 24 במאי 2008. התכנית המתוכננת היא לימודית ותרבותית. מובטח כי הוועידה תהיה אירוע מעשיר למשתתפים בה. אך קיימת שאלה: האם תשפיעה וועידה זו על עתידה של התנועה? מה יקרה למחרת הוועידה? בפועל, אין תכנית הוועידה בנויה לתת מענה לשאלה זו!

תקיים אסיפה כללית של התנועה בחודש יוני ובעקבותיה בחירות להנהלת התנועה. הנהלה חדשה זו תצטרך להתמודד עם המציאות המאתגרת שאליה נקלעה תל"ם. האתגר הוא רעיוני-חינוכי וכלכלי כאחד. קיימת גם השאלה - מאיזו נקודת מוצא עלינו לבחון את דרכנו על רקע 60 שנות מדינה וארבעים שנות תנועה? האם אנו תנועה ציונית רפורמית או שמא אנו רק ארגון של קהילות דתיות ליברליות?

האתגר הרעיוני-חינוכי

תל"ם הקימה כמה מודולות חינוכיות מרשימות לכשעצמן - הן בחינוך הפורמלי והן בחינוך הלא פורמלי. בגיל הרך, גני הילדים של התנועה הם קהילות ייעודיות המנחילים חינוך יהודי-ציוני דמוקרטי מבחינת החוויה ומבחינת התוכן. בהמשך לגנים, קמו בתי ספר יסודיים אחדים (מעטים מדי) אשר בית ספר תל"ם הוא הותיק שביניהם.

בחינוך הלא פורמלי, מחנה "חוויה" מהווה הצלחה גדולה - לא רק בהרשמה המלאה. עיקר ההישג הוא ביצירת אי-תרבות של חוויה ולימוד יהודית-מתקדמת חלופית, ולו לתקופה קצרה, בתוך המציאות החברתית הישראלית המקוטבת על פי "חילוני-דתי".

המכינה הקדם-צבאית היא תכנית מופת לנערים ונערות בגיל מכריע בעצוב זהותם האישית. המכינה מחנכת את המשתתפים בה למודעות ומחויבות יהודית-מתקדמת בתוך מציאות חברתית ישראלית בה שולטת הערך של האלהת הפרט על חשבון לכידות בחברה.

אך דוק: מודולות אלה אינן חלק של תהליך בנוי להניח תשתית לתנועה ציונית הזורמת שלב אחרי שלב. אין שרשרת מחוברת רעיונית או ארגונית. אדרבא - לפעמים מודולות אלה אף סותרות אפשרות של בניית שרשרת מחוברת כזאת.

למפיקי אירועים ותוכניות (מדהימות וחשובות) אך לא נהיה כלי אמיתי לשינוי החברה הישראלית.

החנק הכלכלי

כבר שנים רבות תל"ם נמצאת במצוקה כלכלית המונעת ממנה קידום ומימוש רעיונותיה – ובפרט בתחום החינוך. כעת פוקד אותנו משבר כלכלי חריף.

הדבר דומה לאדם הסובל, חס וחלילה, ממחלה כרונית בה הוא מאבד כמות זעירה של דם – יום יום. כאשר התהליך הוא איטי, הגוף מסתגל לזמן מה (ולו ברמה של תפקוד מוגבל) עד הגיעו לסף קריטי מסוים. אם מתרחש אירוע פתאומי טראומתי לא צפוי נוסף (הדולר, מקור הדם, מתרסק) אז כבר אין רזרבה. האדם עובר את הסף בבת אחת ומובל לטיפול נמרץ – בתקווה שיש מלאי של דם לעירוי.

בתל"ם, התרגלנו לעירוי מתמשך, מהסוכנות, מהאגוד העולמי של היהדות המתקדמת, מ"ארצה". בנינו את תקציב הפעילות השוטפת של התנועה בהנחות של עירוי דם אינסופי. כעת, מי שמתרץ את החנק הכלכלי בקריסת הדולר מתעלם ממדיניות שגויה רבת שנים אשר הביאה את התנועה למשבר הנוכחי.

אין אפשרות לבנות תנועה באמצעות עובדים בשכר בלבד.

לזו המדיניות השגויה של תל"ם היה (ועודנו) הניסיון לבנות תנועה בעיקר על ידי עובדים בשכר – רבנים ואחרים – בתקציבים תלויים ממקורות בתפוצות. אם אין בכוחה של תנועה לגייס כוחות בהתנדבות אין לה עתיד עצמאי אמיתי.

כאן מתחבר האתגר הרעיוני-חינוכי לחנק הכלכלי. האמת – בתל"ם, ה"אנמיה הרעיונית" קדמה ל"אנמיה החומרית". אין זה מקרה שלא היה בכוחה של התנועה לתפעל ועדה רעיונית זה שנים רבות. אכן, ללא תורה רעיונית וחזון אשר מגייסים אנרגיה בהתנדבות

לרוב הגנים אין המשך בבתי ספר. לאותם בתי ספר "תלמאיים" הקיימים – אין המשך לחטיבת הביניים והעליונה. ברמה ארצית קיים מספר מצומצם של פרויקטים נקודתיים מבורכים בהם תל"ם מעורבות חלקית בתכנית בית-הספר. עם זאת, אין כל רציונאל חינוכי בית-ספרי מקיף בתל"ם לחינוך חוויתי וקוגניטיבי מגן ועד י"ב.

למכינה הקדם-צבאית זכויות רבות בחינוך הפרט. אך המכינה מהווה אבן נגף להיווצרות תהליך תנועתי. רבים מבין משתתפיה מהווים את המנהיגות הטבעית של נוער-תל"ם. בגלל מסגרת המכינה הם מנועים מלשאת בשליחות אל תנועת הנוער. כתוצאה, במקרים רבים, יש צורך בשכירים ללא רקע תנועתי לתחזק סניפי נוער תל"ם. זה "חלם". החלופה למכינה היא גרעין נח"ל ובו תקופת גיבוש טרום צבאי רציני. מסגרת של גרעין מאפשרת המשכיות מסוימת ויכולת להקצות אחוז של חברי הגרעין להדרכת תנועת הנוער. החסר במנהיגות טבעית של הנוער בשטח הוא אחד מהסיבות שהצלחת מחנה "חוויה" אינה מיתרגמת לתנועת נוער פעילה במקומות שונים בארץ. הנתק בשרשרת מונעת מלפחות חלק מהנוער לעבור תהליך רציף בו יוכלו להפנים ערכי התנועה ולגבש דרכים לממש אותן במפעלים תנועתיים.

ללא חיבור כשרשרת רעיונית-חינוכית ארצית, המפעלים החינוכיים של תל"ם (וקהילות תל"ם עצמן) נשארים איים בודדים ללא יכולת השפעה משמעותית כלל-ארצית.

העשייה היא רבה ומבורכת. אך אל לנו לשכוח שהשאלה החשובה ביותר שכולנו צריכים לעסוק בה היא: האם יש בה ליצור תנועה?

זוהי השאלה המרכזית שהיא מייסרת, אין סופית וחייבת להיות כל הזמן לנגד עיננו, המתנדבים ואנשי המקצוע, אחרת נהפוך

קהילות מסובסד על ידי תרומות כבר
אינה בת קיימא.

אין תוחלת לתל"ם כתנועה ציונית
רפורמית. מסתבר שהאופציה של ארגון

אבני הבוחן לתנועה ציונית

מספר דיונים בוועידה ייסובו סביב שאלת הציונות והציונות הרפורמית היום והחיבור (כן או לא) בין הציונות ותל"ם. דיון במהות הציונית אינו יכול להתעלם מאבני הבוחן של תנועה ציונית השואפת להטביע את חותמתה על המפעל הציוני שהוא מדינת ישראל. אבני בוחן אלה הן שלושה:

1. תורה רעיונית המסוגלת לגייס מסה קריטית של מחויבת לשורותיה
2. מערכות של חינוך פורמלי ולא פורמלי שבהן רציונאל כיצד לקדם את התורה הרעיונית.
3. מפעלי הגשמה – ולו למעוט קטן אשר מוביל ומסמל דרך לחיות על פי תורת חיים של אותה תנועה

אבני בוחן אלו מהווים את האתגר העומד בפני תל"ם (ובפרט בפני הנהלתה החדשה) במידה והיא מבקשת לאמץ זהות ציונית רפורמית ייחודית. אסור שהוועידה, מלהיבה ומגרה ככל שתהיה, תהווה סם ארגעה המשכיח את האתגרים הקיומים העומדים בפנינו למחרת הוועידה כאשר אנו חוזרים לבתינו וקהילותינו.

בהצלחה לכולנו - המערכת

חברותא חזון לישראל היא עמותה עצמאית למען תיקון רוחני-תרבותי וחברתי-פוליטי. העמותה נוסדה ב-1999. לאחרונה, נתקבלה בה החלטה לפעול כשדולה ציונית-רפורמית בתוך תל"ם ומחוצה לה.

אנא החזירו לנו טופס זה לאחד מחברי המערכת ובדואר (ראו עמוד אחורי) אם אתם מעוניינים באחת מהאופציות המפורטות בהמשך או שתיהן.

אני עוד לא מקבל/ת איגרת חברותא. אנא הוסיפו אותי לרשימת המקבלים

אני מעוניינ/ת לשקול הצטרפות לחברותא. אנא שלחו לי מידע נוסף אודות העמותה לרבות תקנותיה

שם מלא (לכתוב ברור) (.....)

כתובת דואר (.....)

מיקוד (.....)

דוא"ל (לכתוב באותיות דפוס) (.....)

טלפון קווי (.....) נייד (.....)

(אם רצונך לציין) אני משתייכ/ת לקהילת (.....)

קטעים מתוך צוות חשיבה ציונית-רפורמית – כ"ה אדר ב', תשס"ח - 31 במרץ 2008

החינוך הפורמאלי הציוני-רפורמי

ציפורה לבנה

(הערת העורך: דברים נוספים מצוות החשיבה יתפרסמו באיגרות הבאות)

הציונות שלי נוצקה על יד שולחן האוכל. בארוחות המשפחתיות שלנו בשבת, היו עולות המצוקות הקיומיות. הימים הם שנות החמישים המוקדמות. מספר שנים לפני כן עלינו לארץ מפולין לאחר שהורי שברחו לרוסיה חזרו לפולין ונכחו לדעת שמשפחתם נכחדה. אמא מעלה את הרעיון שאולי כדאי שנסע לקנדה בעקבות אחותה. ואז ידו הגדולה של אבא מורמת ומכה בחזקה על השולחן ואבא אומר: "לקנדה! תשכחו מזה. לי יותר לא יקראו 'יהודי מלוכלך'!" (והוא אמר זאת בידיש)

מהו חינוך ציוני ?

חינוך ציוני הוא חינוך המדגיש את:

1. **ערך האדם:** את פלאיותו וחד-פעמיותו. אדם חסר ערך לא יכול להתחייב ולא יכול לקחת אחריות לדבר.
2. **ערך תלמוד תורה** – ערך הלימוד. הלימוד הוא ערך המרכזי של היהדות- בזה ייחודה: תלמוד-תורה- ערך הלימוד, זהו המסע של האדם להכרת עצמו ועולמו. דרך הלימוד מתחברים לעבר ולעתיד ובכך לנצח. הלימוד הוא המקום לעצב ולגבש זהות. ולכן, יש לחזור ולהציב את ערך הלימוד כערך מרכזי בחבה הישראלית בכלל ונגנתי הספר בפרט – הן ברמת החזון והן בבחינת אורח חיים יומיומי בבית הספר..
3. **ערך השותפות** - חוויה של שותפות בתהליכי הלימוד: לימוד משותף יוצר קהילה לומדת. קיום שיח ער ומתמשך בין חברי קהילת בית הספר על הדרכים, התכנים והאופנים של אורח חיים יהודי וציוני. בהעדר ערך לימוד וחווית השותפות מתעוררים הניכור ובעיות המשמעת.
4. **ערכים הומניים ואוניברסליים** - תוכנית לימודים שתחתור להרחיב את לימודי ההומניסטיקה ואת לימודי היהדות. לוח השנה יילמד לא רק בסמיכות למועד וחג אלא כביטוי להמשכיות וקשר עם ההיסטוריה והעבר שלנו. בישראל יש תהליך מתמשך של **צמצום** הלימוד בתחומי ההומניסטיקה, ובכך גזרו כרת על תהליכי גיבוש הזהות האישית, הלאומית והאוניברסלית שהילד והילדה כה עסוקים בה בגיל החטיבה והחטיבה העליונה.

על כן חייבים:

להגביר את השעות והמבחר של המקצועות והתחומים ההומניסטיים:

אומנות, מוסיקה, תאטרון, מלאכה, בישול, היסטוריה, תנ"ך, ספרות, הבעה, אזרחות וכ"ו. בכוחם של לימודי ההומניסטיקה לחזק ביחיד את ערך האדם וכבוד האדם. ערכים אלה נתונים במשבר עמוק בחברה הישראלית.

לשקוד על תהליכי למידה הרבה יותר מגוונים היונקים ממורשת הלימוד היהודית המפוארת והמחזקים את חווית הזהות האישית והלאומית. החוויה שלי כתלמידה וכמורה בבית ספר הממלכתי היא של **נתק** מכל מה שקשור לזהות יהודית. על אף שיש בשטח **כמיהה** לדעת מאיפה באנו ולאן אנו הולכים. והיום ויותר מתמיד.

ליישם הלכה למעשה עשייה ולימוד משותפים למורים- להורים-לתלמידים. מרחבים בהם מתקיימת שותפות כזו מניבים את התוצאות החינוכיות הטובות ביותר.

עלינו כתנועה ציונית-רפורמית להיות שותפים למאבק שיטתי לשיפור מעמד המורה.

המערכת: עורך – ד"ר מיכאל לבני (קיבוץ לוטן); אסנת אלנתן (קיבוץ תמוז- בית שמש): הרב אופק מאיר (לאו בק-חיפה); הרבה סילבנה קנדל (קבוצת שחרות-יקנעם).

חברותא – חזון לישראל, ע.ר. כתובת דואר: קיבוץ לוטן, ד.ג. תבל אילות 88855.

טלפון: 054-9799055; דוא"ל: ml@lotan.ardom.co.il